

07.01.2016

חוסף כלכליסט

הנשמה החופשית של הרב הראשי

מותחן המשלב גיבורי-על ונגיעות ארוטיקה כבש את טבלאות רבי המכר בצ'כיה. אבל הסיפור המרתק באמת התגלה לאחר שנחשף כי המחבר האנונימי הוא לא אחר מאשר קרול סידון, הרב הראשי של צ'כיה, אינטלקטואל מורכב שמאתגר את התפיסה השמרנית של היהדות. וזה כולל פרידה מאשתו לטובת גיורת מונגולית שצעירה ממנו ב-45 שנה

יוני רז פורטוגלי 08.01.16 20:33

ביום שני לפני כחודש, בשעת ערב מוקדמת, התכנסו בבר הספרותי "יריחו" שבלב פראג כמה עשרות אנשים לכבוד השקת ספר חדש של סיפורים קצרים, פרי עטו של הסופר היהודי-צ'כי-קנדי המסתורי חיים ציגאן. ציגאן הבלתי בסצנת הספרות הצ'כית ב-2014 עם "מתודת אלטשול" — מותחן שמתרחש על רקע חיי הקהילה היהודית בפראג בשנות השלטון הקומוניסטי. המותחן, המשלב מדע בדיוני ואלמנטים מעולם המיסטיקה היהודי, זכה להצלחה מפתיעה במדינה, ומבקר הספרות הצ'כי פטר בילק השווה אותו ל"צופן דה וינצ'י", רק מבריק יותר. בתחילת השנה התפרסם ספר ההמשך שלו, "Piano Live", שזכה גם הוא להצלחה ועורר עניין רב. בשנתיים הקרובות יתפרסמו הכרך השלישי והרביעי בסאגה של ציגאן, שהוכתרה בביקורת של בילק כ"זרשת להגולם", יצירה איקונית הבוחנת את מקומה של המיסטיקה היהודית בעולמנו כיום.

הגעתו אל האירוע בלוויית המתרגם הישראלי פאר פרידמן, חבר ב"אגודת האחים צ'אפק", המתגורר בפראג בשש השנים האחרונות. לא מזמן תרגם פרידמן לעברית פרק מ"מתודת אלטשול", וכעת הוא מחפש לספר הוצאה בישראל. בטראם בדרך לבר הוא סיפר לי שהקשר עם ציגאן החל לאחר שאשת הסופר ניגשה אליו בתום אירוע שנערך לכבוד אלונה קמחי, ושאלה אם יהיה מעוניין לתרגם ספר מתח סנסציוני שמשלב קבלה עם מדע בדיוני ומתח, ולהציע אותו להוצאה בישראל. ניגשנו לברך את חתן השמחה ציגאן, יהודי מבוגר וחובש כיפה, בעל כרס מכובדת ומבט שובב, שהסב לשולחן עגול במרכז החלל ועישן בשרשרת. על שולחנו נחה כוס בירה גדולה וריקה למחצה, ולצדה ערמת ספרים שעליהם חתם לבקשת הקהל. בעברית מעט ספרותית ובקול בריטון עמוק סיפר לי ציגאן שספרו החדש מספר על "סופרמנים יהודים" שהצילו את בני עמנו ברגעים שונים בהיסטוריה. כמה קטעים מתוך הספר פורסמו בשנים האחרונות ברחון הקהילה היהודית של פראג.

לצד אנשי הספרות הרבים שהצטופפו בבר אפוף העשן הסתובבו לא מעט חובשי כיפה, אנשי הקהילה היהודית של פראג, ובהם גם הרב הראשי של צ'כיה קרול סידון. דני ואנייק, חזן בעל זקן ערמוני ורך למראה, סיפר לי ביידיש שקרא את ספריו הקודמים של ציגאן, ושהוא אוהב את הקלילות שלהם, את השפה המפולפלת ואת חוש ההומור הפרוע, שלא תמיד מוצאים חן בעיני החברים האורתודוקסים יותר בקהילה. מו"ל הספר, ויקטור סטוילוב מהוצאת Torst היוקרית, נקש בכפית על כוסית יין וביקש לומר כמה מילים. פרידמן תרגם לי: "אם שמעתי נכון, ציגאן החליט להקריא עכשיו שלושה סיפורים ברצף".

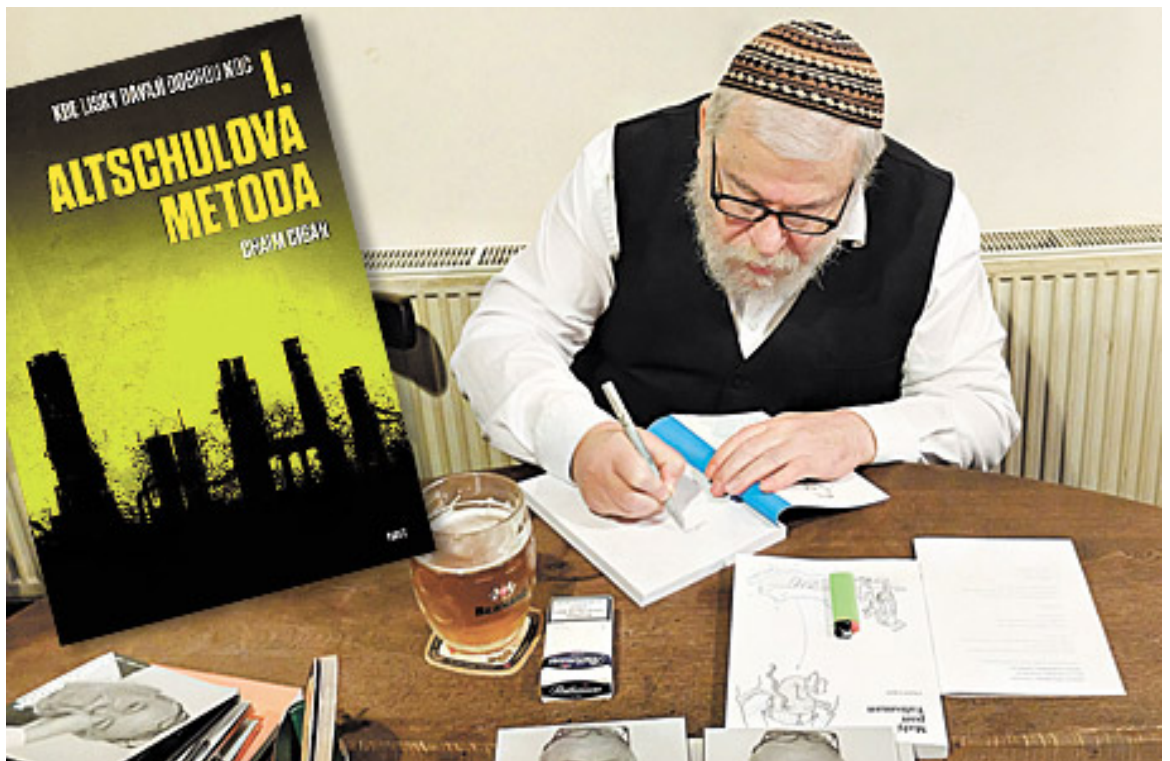
לאחר כ-40 דקות הקראה רציפה (שממנה לא הבנתי מילה) הכריז המחבר שהוא יודע שכולם כבר מתים לשתות ולפטפט, אז הוא יוותר על ההדרן. הנוכחים צחקו בהקלה והתפנו למינגלינג. השילוב הנונשלנטי בין אנשי ספרות צעירים לפרחי רבנות מקומיים בתוך בר שוקק היה מרענן עבור מי שמורגל באירועים הספרותיים המנומנמים בישראל. אבל פרט אחד שנגע להשקת הספר היה קצת מוזר: לפי אחרית הדבר של "מתודת אלטשול", הסופר חיים ציגאן נפטר בקנדה ב-1992.

"מה אם מצאו בין אלפי הסוכנות אשה צעירה שדומה ללודמילה כשתי טיפות מים? למה שיעשו זאת? טוב, ממני, האלמן, אל תצפו לתשובה בקשר לזה! בעצם הרי אין דבר פשוט יותר מלהפשיל את שמלתה ולראות אם גם לה יש

סידון במשרדו. "בקהילה התחילו לראות אותי כאדם, מישהו עם חולשות. כבר לא מסתכלים על הרב כמו על פסל" צילום: הילה טוני נבוק
 נקודת חן שחורה! ואם אין — אז להתנצל יפה, סליחה, עלמתי, או גברתי הצעירה, היתה טעות, סתם החלפתי אותך
 עם מישהי אחרת, שלום שלום, ולברוח משם בכיפה זקופה. כשדמיין איך יפשיל ברחוב את תחתוניה, לא היה יכול
 שלא לצחוק בקול."

מתוך "מתודת אלטשול" מאת חיים ציגאן

סידון חותם על ספר אגדות חדש. "אולי בעיני השדים מהגמרא אנחנו בעצמנו שדים?". למטה: כריכת "מתודת אלטשול" צילום: הילה טוני נבוק

באחרית הדבר שחיברה לספר אנה תומאשקובה נכתב כי חיים ציגאן היה סופר צ'כי יליד סמולניק שבשנות השישים היגר לקנדה, שם נפטר. שנים לאחר מותו מצאה אשתו ריטה בביתם ארגז ובו ארבעה כתבי יד, ספרי מתח מוכנים לדפוס. הספרים גוללו את עלילות החיפוש אחר גביע קדוש מסתורי שבו חקוקה כתובת קבלית שמאפשרת קפיצה קדימה ואחורה בזמן, ומיוחסת לרב הימני-ביניימי אברהם אבולעפיה. גיבור הספר הראשון הוא משה בלומנדורף,

רסטורטור של עתיקות וגולה פוליטי, שחוזר לפראג בשנות השמונים לאחר שאשתו מתה וחש חובה לערוך לה הלוויה יהודית כהלכתה.

אלא שבפראג בלומנדורף נתקל באשה הדומה דמיון מוחלט לאשתו, ובמקביל הוא מגלה כי ארון הקבורה שבו היתה אשתו אמורה להיות מכיל רק גיליונות ישנים של עיתונים. דומה שאשתו לא היתה מי שהוא חשב שהיא. היא כנראה עדיין בחיים, ויתרה מזאת, עובדת מאחורי גבו עם המשטרה החשאית.

בעקבות ההצלחה המסחרית והביקורות האוהדות, החלו עיתונאים ומבקרי ספרות מקומיים לחפש פרטים על אודות המחבר המסתורי. כתבת "רדיו צ'כיה" זוזנה ויצ'קובה ניסתה ליצור קשר עם משפחתו של הסופר שנתרה בסמולניק (כיום בסלובקיה), אך גילתה שאף צאצא למשפחת ציגאן לא נותר בעיירה. אמנם משפחות רבות בצ'כיה וסלובקיה נספו בשואה, אך כשגם בארכיונים בקנדה לא הופיע שום זכר ליהודי צ'כי ששמו חיים ציגאן או לאשתו, ריטה ציגאן, ויצ'קובה החלה לחשוד. בהקדמה ל"מתודת אלטשול" נכתב כי ציגאן התפרנס בקנדה מ"תרגום ספרות מקצועית" מצ'כית לאנגלית, אך בקנדה לא אותר אף ספר שתורגם בידי חיים ציגאן לאנגלית בין שנות השישים לשנות התשעים.

צילום: איי פי

סידון חונך בית כנסת חדש בצפון צ'כיה

ויצ'קובה החלה לבלוש אחרי העקבות שהותיר ציגאן במולדתו. באחרית הדבר נכתב שכל הספרים שכתב ציגאן לפני "מתודת אלטשול" אבדו, כמה נוח, בשריפה שפרצה במחסן שבו אוחסנו. ובכל זאת נמצא באחרית הדבר קצה חוט להתחיל ממנו: ציגאן למד באוניברסיטת קז'מרוק. כשוויצ'קובה חיפשה אנשים שאולי למדו עמו באותן השנים, התברר לה שבקז'מרוק אין בכלל אוניברסיטה. כשפנתה לתומאשקובה, מחברת אחרית הדבר, סירבה האחרונה להגיב לממצאים. המו"ל סטוילוב בחר להגיב בעמימות. "אתם בכיוון הנכון", אמר לעיתונאים שהתקשרו אליו, "אך אני לא יכול להוסיף עוד פרטים".

כמה ימים אחר כך החלה להתרוצץ בחוגים הספרותיים של פראג שמועה חדשה: ב-2001, במסגרת חגיגות הפורים של הקהילה היהודית בעיר, הועלה בבניין הקהילה מחזה היתולי ששמו "הבטחותיה של הלנה". שם המחזאי, כפי שנדפס על התוכנייה, היה חיים ציגאן.

הידיעה על מחזה חדש שכתב אדם שאמור להיות בין המתים זה תשע שנים הובילה את העיתונאים לחשוד שזהות האמיתית של חיים ציגאן סנסציונית לא פחות מהמותחן שחיבר. חצי החשד הופנו לעבר מי שהפיק וביים את הצגת הפורים החגיגית היא: הרב הראשי של צ'כיה, יהודי אורתודוקסי בן 73 — הרב קרול סידון.

סידון מכהן כרב הראשי של פראג, וצ'כיה כולה, מאז 1992. הוא הדמות המזוהה ביותר עם הקהילה היהודית במדינה. הוא התפרסם ב-2004 כשבני הדור הצעיר והחילוני בפראג מחו על גישתו המחמירה, שלא הכירה ביהודים מצד האב בלבד. קנאותו האורתודוקסית הובילה להדחתו והחלפתו, בעידודו של תומאש ילינק שכהן אז כיו"ר הקהילה היהודית.

צילום: איי פי

סידון נושא דברים בגטו טרזיינשטט, בנוכחות נציגי ממשל צ'כים

שנים אחר כך סידון ידיח את ילינק מתפקידו־שלו, וישוב לאחוז בגלימת הרב הראשי. ההתנגשות הגיעה לכדי קטטה מתוקשרת בין תומכי סידון לאנשי חב"ד בעיר, שפרצה בין כותלי בית הכנסת המפורסם ביותר בפראג, ה"אלטנוישול", שלפי האגדה בגנזך שלו מוסתרת גוייתו של הגולם מפראג — פרנקשטיין היהודי. האם ייתכן שהרב הקפדן הוא מחברה של סאגת ריגול־מד"ב טראשית, בעלת נגיעות קלות של ארוטיקה?

"לפתע עלה בדעתו כי בכל אותם רגעים שהרהר בדיוקנו של רוזנפלד, חש בבירור בנוכחותה של לודמילה מעבר לקיר שהפריד בין שולחן העבודה שלו לחדרה. כך העבירו את לילותיהם, כל אחד מעברו השני של הקיר. הוא עבד כאן על איזו הזמנה, והיא לרוב ישנה כבר. לעתים קראה לו משם: בודולינק, בודולינק, תוכל לרכוב לי על זנבי! ואחרי שהרכיב אותה על זנבו נרדמו יחדיו לקול קרקושו של החלון, אשר רעד מטרטור חשמליות בשדרות וינוהראדי השוממות". מתוך "מתודת אלטשול" מאת חיים ציגאן

פגשתי את הרב סידון, דתי מבוגר וכריזמטי בעל כרס עגלגלה, שלבש חליפה שחורה, מעיל שחור ארוך ולראשו כיפה סרוגה צבעונית גדולה, בשכונת וינוהראדי בפראג, באחת מכיתות בית הספר היהודי על שם לאודר שסידון נמנה עם מקימיו. מדי שבוע הוא מלמד שם שיעורים על פרשת השבוע בכיתה קטנה של תלמידי בית ספר יסודי. בשיעור שבו התארחתי, הרב והילדים המנומנמים התפללו יחד, ולאחר מעט ריקודים ושירה, המלווים בצחוקו הסנטה קלאוסי העמוק של סידון, הוציאו ספר תורה ננסי והחלו להקריא את הפרשה בזה אחר זה.

"עיתונאים החלו להתקשר אליי ולשאול על חיים ציגאן. אמרתי להם שזה לא אני", סיפר לי הרב בעברית, "אחר כך הם התקשרו גם לסטוילוב, שאמר להם שאני לא קשור". לדבריו, גם עורכת הספר אווה לורנצובה הכחישה כל קשר בין הרב הראשי לרב־המכר של הסופר הקנדי המנוח. "בלל", מאז שהתגיירתי והפכתי לרב, הרגשתי שאין לי יותר מה לספר לצ'כים והפסקתי לכתוב. הרגשתי שכל מה שנמצא בראשי ובמחשבותיי לגבי היהדות יהיה זר עבורם, ושאין לי עוד מה לומר לקוראים".

כשמשוחחים עם סידון קשה לנחש שלפני מינויו ב־1992 לרב הראשי של צ'כוסלובקיה, היה היהודי החביב — בן לאב יהודי ואם נוצרייה — אחד הסופרים החילוניים המוכרים במדינה. בשנות השישים והשבעים הוא כתב ארבעה תסריטים שנהפכו לסרטי קולנוע וטלוויזיה, ופרסם חמישה מחזות ושישה ספרים, בהם שני רומנים אוטוביוגרפיים, "חלום על אבי" ו"חלום על עצמי", שנחשבים לקלאסיקות ונלמדים בבתי הספר בצ'כיה עד היום.

סידון התגייר ב־1978, וכמו גיבור "מתודת אלטשול" נאלץ להגר לגרמניה לאחר שהואשם בחוסר פטריוטיות כשחתם על עצמת "צ'ארטר 77" נגד הפרת זכויות אדם תחת השלטון הקומוניסטי בצ'כיה. בתום לימודיו בגרמניה הוא הוכשר לרבנות בירושלים.

אך על אף עברו כסופר חילוני מצליח, ועל אף הצגת הפורים שביים ב־2001 לפי מחזה של "ציגאן", המשיך סידון להתעקש כי אינו מחברו של "מתודת אלטשול". אולם כשחפרו העיתונאים בארכיב המשפחתי, הם גילו מה היה שמו של אבי סב־סבו של סידון, שוחט מהעיר קאניץ במזרח צ'כיה: חיים לייב ציגאן. שבועיים אחרי פרסום הספר התוודה

סידון בריאיון טלוויזיוני לתחנת צ'סקה טלוויזיה 24 כי הוא מחברו של הספר השערווייתי. שלושה חודשים אחר כך הוא הודיע על פרישתו ממשרת הרב הראשי של פראג וביקש שנת הפסקה ללא תשלום ממשרתו כרב הראשי של צ'כיה.

חדר העבודה של סידון נמצא בעליית הגג בבניין הקהילה היהודית של פראג. שם הוא כתב את סדרת הפנטזיה המצליחה. מאחורי השולחן שלו ניצב ארון קיר עמוס ספרי קודש, ומעליו תלוי פורטרט צבעוני מאוד של הרב עצמו. אדם שהוא לא מכיר נתן לו משום מה את הציור במתנה. הוא כבר לא זוכר מדוע החליט לתלות אותו, הוא מספר וצוחק.

אחת התכונות הבולטות של סידון היא חיבתו להלצות. ההומור שלו יכול לפעמים להפתיע, עד שקשה לדעת מה הוא בכל זאת לוקח ברצינות, ובשונה מבדחנים אחרים בעלי תפקידים ייצוגיים, הוא אינו מספר בדיחות כפייית. האינטראקציה איתו נינוחה ועליזה בהרבה ממה שהיית מצפה מחברתו של רב ראשי. בדרכנו למעלית, לדוגמה, הרב סידון נהנה לשחק לי קצת במוח. הוא הבטיח לשלוח לי ביקורת על יצירתו שתורגמה לאנגלית במיוחד בשבילי. "באמת?", שאלתי, מוחמא, והוא השיב: "לא".

כדי להגיע לחדרו סידון עולה מדי בוקר במעלית, יורד בקומה האחרונה ומטפס עוד שתי קומות ללשכתו. כשהוא יורד להביא קפה אורחיו יכולים לשמוע אותו נאנח ממרחק שתי קומות. למה אתה נשאר בחדר הזה, שאלתי כשטיפס בחזרה ממסע הבאת הקפה. "כי כאן אני יכול להקים סוכה בתוך הבניין", השיב, "וגם כי זה החדר היחיד שמותר לעשן בו".

סידון מדליק נרות חנוכה בבית הכנסת העתיק אלטנוישול. פרש מתפקידו כדי להתמסר לכתיבה, ומ'סיבות אישיות' שצופנות שערורייה קטנה צילום: אי פי איי

למה המצאת את חיים ציגאן?

"לא רציתי שספרי הפנטזיה ייצאו תחת השם של רב", הוא אומר בעברית שמוהלת משלב גבוה עם עברית של אולפן. "בשביל אנשים יש הבדל בין קופסה שיש בה רב לקופסה שיש בה סופר. עבורם שני התחומים מתנגדים אחד לשני. בשבילי זו לא בעיה. אבל בעצם אני אשם שגילו מהר. הכנסתי כל מיני שטויות לסיפור על ציגאן, אולי נהייתי מדי להמציא אותו. כנראה הגזמתי".

אתה סופר. איך עברת מאוטוביוגרפיות למדע בדיוני?

"בזמן שחייתי בגרמניה ראיתי בפעם הראשונה את הסרטים של ספילברג. הבנתי מהם שלכתוב 'ספרות גבוהה' ופסיכולוגית זה קצת כמו מאגיה. אם היא טובה, אתה לוקח את הקורא לעולם הפנימי שלך, אבל זה קשה, וקורה רק למעטים. ספילברג עושה את זה כמו משחק. כולם יכולים להשתתף והוא נותן הרבה חופש לקורא. לצערי, כשהספר יצא ראיתי שזה לא כל כך פשוט לכתוב משהו פופולרי וזול, שבעצם מקבלים את הספרים יותר ברצינות ממה שקיוויתי. רציתי שיתייחסו אליהם כמו לספרות רגילה, נמוכה".

במה עוסק הספר השני בסדרה, שיצא עכשיו?

"הסיפור מתחיל בעתיד, כשבאוניברסיטת MIT בבוסטון חוקרים מצאו דרך לנסוע לעבר, והם יוצרים בלגן כי הם עדיין לא יודעים בדיוק איך זה עובד. הם מחליטים לחקור את ההיסטוריה של האנושות ומתחילים במצרים, אבל מגיעים

בטעות אלף שנים מוקדם מדי, לזמן של פרעה ויוסף".

החוקרים מ-MIT, הם משלנו?

"כן, כולם יהודים. והגיבור נעשה שם איש גדול, ולימד גם את יוסף ואת אח שלו, נפקא. הוא כותב ספר בשביל האנשים של העתיד, שימצאו את הספר בקבר של יוסף ויבינו שהיתה בעיה. מזה יוצאים כל מיני דברים מעניינים. בספר השלישי תהיה חזרה לספר הראשון והעולמות משני הספרים הקודמים נפגשים".

אתה מוצא זיקה בין מדע בדיוני לבין מיסטיקה יהודית?

"מדע בדיוני זה הדבר היחיד שאני אוהב לקרוא. אני קורא רק מדע בדיוני כי הוא מאפשר לנו לעמוד על הגבול בין המציאות שלנו למציאות אחרת. העיקר מבחינתי הוא למצוא סגנון של תורה שנמצא בין העולם הזה לעולם אחר, לאפשר לקוראים הצצה, או מראה, לעולם האחר, המיסטי. בספר האגדות שיצא השבוע יש לי תיאוריה שהשדים מאגדות הגמרא הם בני אדם שגרים קרוב לעולם שלנו, ואם יש חיכוך בין העולמות יכול להיות שאנחנו נוכל לראות אותם והם אותנו. אולי בשבילים אנחנו שדים? מדע בדיוני הוא ז'אנר שנותן אפשרות לחלום ולכתוב משהו שנמצא בתוכך ואתה לא ידעת את זה. כמו שאסימוב כותב על רובוטים, אבל לדעתי הוא לא יודע שהמציאות שהוא כותב עליה היא בעצם תיאור של ביאת המשיח".

אלטנוישול. זירת הקטטה המתקשרת בין תומכי סידון לאנשי חב"ד בעיר צילום: שאטרסטוק

אם בישראל היו מגלים שהרב הראשי כותב ספרי טראש, אני לא בטוח שזה היה מתקבל טוב. איך הגיבו בקהילה היהודית כשגילו מי הוא באמת חיים ציגאן?

"רוב הקהילה שלנו מורכבת מאנשים אינטליגנטיים ולא כל כך דתיים. הם הבינו את זה די מהר ולא היה אכפת להם במיוחד. אני חושב שבבעקבות הספר וכל מה שקרה התקרבותי לקהילה".

"אני חושבת שסוד ההצלחה של קרול ככותב הוא השליטה שלו בכל כך הרבה ז'אנרים, מיסטיקה יהודית, מדע בדיוני וההיסטוריה של היהודים בצ'כיה", אמרה לי עורכת הספר אווה לורנצובה, "אבל אני חושבת שבמקרה הזה כתיבת הטראש שלו השפיעה עליו כרב. עבדתי עם קרול גם על התרגום הצ'כי שהוא הכין לחומשי התורה, ובתרגום הזה אפשר ממש לראות את הכתיבה שלו כסופר, וכסופר פנטזיה. החומש שלו הוא ממש ספרות. אפשר לקרוא אותו כעלילה קצבית, הקצב שונה מכל התרגומים האחרים של החומש שקיימים בצ'כית".

"פעמים רבות צייר אותה, ואת הפרופיל הזה היה יכול לרשום מזיכרונו. הוא אהב את קו אפה ואת השקע מעל שפתה העליונה, גם את קו צווארה הבלתי-שגרת', המחבר את סנטרה הנוסג עם השקע שמעל חזה. אבל הרי לא ייתכן שהורידו אל הקבר ארון ריק! מר גובי המנוח היה ודאי יודע על כך, אמר לעצמו משה תוך כדי הליכה. ושפיץ הזקן, אביה? לא, לא, אמר לעצמו, אפילו הבולשביקים לא יכולים לזייף הלוויה בגלל שהשניים רצו להיות ביחד".

מתוך "מתודת אלטשול" מאת חיים ציגאן

בית הקהילה היהודית בפראג שוכן ברחוב מייזלובה, באחת השכונות היקרות בעיר, בין חנויות מרווחות של הרמס, לואי ויטון וגוצ'י. הבניין המבוצר — הכניסה אליו מתאפשרת רק לאחר תחקור קצר מפי מאבטחת — הוא מעין אנדרטה עצומה ולוליניית לעברה המפואר של קהילת פראג, שמונה כיום פחות מ-1,600 איש. חיפוש אחר המעלות שמובילה לגרם המדרגות שמוביל ללשכתו של סידון, הובילו אותי דרך גרם מדרגות אחר, שבתחתיתו מכולת כשרה תת-קרקעית, אל אולם נשפים אפולו ונטוש.

שתי מלצרות חסרות תעסוקה השקיפו עליי באדישות ממקומן בקפטריית רפאים במפלס גבוה. כשביקשתי מהן להדליק את האור באחת הנברשות באולם, כדי שאוכל לצלם, הן פנו לסועד היחיד שישב בקפטריה, אדם קירח ששרבט בפנקס. הוא השיב ברוגז שאולי הרב סידון אמר לי שזה בסדר לצלם כאוות נפשי בבניין הזה, אבל הרב סידון לא הקובע. אישור ממנו לא יספיק. אם אני מעוניין לצלם, עליי לקבל אישור מסודר וחתום מקונפדרציית הקהילות היהודיות של צ'כיה. להערכתו הדבר עשוי לקחת לכל הפחות כמה ימים. הטון הצונן שבו הוא ביטא, שוב ושוב, את השם "סידון", כנראה ייצג משהו מהמתחיות שסובבת את סידון בקהילה, מאז סיפור ציגאן, ויתרה מזאת — מאז פרשות המשנה המדהימות שמסונפות לו.

בריאיין שסידון נתן ל"רדיו צ'כיה" לאחר פרישתו מתפקיד הרב הראשי של פראג, הוא אמר שהסיבה לפרישה אחרי 22 שנה היא גילו המבוגר, ובעיקר רצונו להתמסר לכתיבה ול"עניינים אישיים", שלמשך תקופה ארוכה נמנע מלעסוק בהם בשל משרתו. ביוני 2014 החלו לצוץ שמועות שלפיהן "העניינים האישיים" מסתירים תגלית יוצאת דופן אפילו יותר

סידון וטויה, בת זוגו המגוירת, בתמונת הפראצי מספטמבר מהספר והפסבדונים: בבלוג "Židovské listy", שמוקדש לחדשות הקהילה היהודית בפראג ומנוהל בידי יריבו הוותיק של סידון, תומאש ילינק, נטען שהרב בן ה-73 פרש מתפקידו מסיבה שערורייתית: הוא נפרד מאשתו השלישית ותחתיה לקח לאשה את אויונה טויה, צעירה בת 28 ממוצא מונגולי. בעשור הקודם לימד סידון את טויה בבית הספר התיכון היהודי בפראג, ועודד אותה להתגייר. יום לאחר הפרסום בבלוג, יצאה מטעם הקהילה היהודית של פראג הודעה כי הרב סידון יעזוב את תפקידו כבר בסוף החודש.

"מגוחך לטעון שסידון פרש בגלל ענייני חיים ציגאן", כותב ילינק באימיל, בתשובה לשאלות "מוסף כלכליסט". כשביקרתי בפראג פספסתי אותו. הוא עמד אז בראש משלחת חוקרים שחשפה בית קברות יהודי שהוחרב בידי הנאצים בעיר הקטנה פרוסטיוב. "הספר הוא תירוץ שחברים של סידון המציאו עבור התקשורת. הסיבה האמיתית היא הגירושים מאשתו השלישית לטובת החברה הצעירה. האמת היא שהחברים הצעירים והחילוניים יותר לא התרגשו כל כך. לדעתי בית הדין של פראג התעקש שסידון יפרוש. ההתנהלות שלו הפריעה רק לקבוצה קטנה וקנאית יותר לדת, סביב בית הכנסת אלטנוישול. הם הדיחו אותו מלשמש בבית הכנסת".

בספטמבר נתפסו סידון וחברתו הצעירה בעדשותיהם של צלמי פפראצי מקומיים מחוץ לאירוע לכבוד שבוע האופנה של פראג. סידון עדיין היה נשוי לאשתו הקודמת. בעקבות התצלום השערורייתי התראיינה טויה לצהובון "בלסק" בנוגע ליחסיה עם הרב הראשי, וסיפרה שבמשך שנים הם היו לא יותר מתלמידה ומורה. בתחילת 2014 נהפכה למעין סוכנת ספרותית שלו, ומאז התהדקו יחסיהם. היא אישרה שהם אוהבים, ושתמיד נמשכה אליו, אך הכחישה שיש ביניהם יחסים רומנטיים מפני שהרב עדיין נשוי. אם יתגרש, אמרה, היא בהחלט מתעתדת לקפוץ על המציאה.

במהלך ערב ההשקה ב"יריחו" שוחחתי מעט עם טויה, אשה נאה בעלת שיער שחור ארוך ומראה אקזוטי, הלבושה בשמלה צנועה. היא ישבה לצד אחותו של הרב סידון ושני בניו, המבוגרים ממנה בכמה שנים. הדינמיקה בין השלושה היתה עולצת וטבעית. שפת הגוף שלהם רמזה כי מושא רוב הבדיחות היה כותב שורות אלה. סידון וטויה כבר לא מסתירים את זוגיותם. באוקטובר פרסם הצהובון "בלסק" כי סידון התגרש בגירושים אזרחיים - הגירושים ברבנות, הנערכים בישראל, תקועים כרגע בשל תסבוכת בירוקרטית. טויה, מצדה, לא ששה להתראיין. לאחר שהתנצלה על כך שהעברית שלה עדיין בסיסית היא בילתה את שארית הערב בהאזנה דרוכה ומעט מודאגת לשיחתי עם אליהו סידון, בנו של הרב, המכהן כמעין ממלא מקום לראש הקהילה בעיירת המרחצאות קרלובי-וארי.

"אני חושב שכל מה שקרה אחרי פרסום הספר שיפר אותי כרב", אמר לי סידון בסוף פגישתנו האחרונה, לאחר שהחמאתי לו על האופן הנושנלטי והמחויך שבו הוא נע בין עולם הספרות של פראג לבין חייו כרב, בין התפקיד הייצוגי לבין היותו סופר בוהמיין ששותה בירה בבר מוקף באנשים צעירים בהשקת ספר. "אני מרגיש שהתקרבת לאנשים בקהילה, שהם רואים אותי כאדם בעל חולשות, מישהו כמו כולם, איש שאוהב מדע בדיוני. בלי זה אנשי הקהילה יכולים להסתכל על הרב כמו פסל. דברים השתנו. כיום רבנים הם בני אדם".

אתה מרגיש שדמותך כ"רב בוהמיין" יכולה לשמש מודל לקירוב בין צעירים חילוניים למוסד הרבנות גם בישראל?

"היחס שלי לאנשי תרבות או בוהמה הוא טבעי, כי מהעולם הזה יצאתי. עזבתי אותו להרבה זמן והתרכזתי בעבודתי כרב הקהילה. אבל אחרי שנים ראיתי שגם העולם הרבני סגור בתוך העולם שלו ובתוך השפה שלו, ושאינן בהם ממש חוץ מחומרות ומעמד. אני רב יוצא דופן, אבל לדעתי אי אפשר לראות בי מודל לאחרים, שלמדו בישיבות וקיבלו חינוך יהודי באופן טבעי. אני לא רואה בעצמי גורו שנותן עצות לאנשים הצמאים לחוכמה של תורה".